

DALEKI, DALEKI SUSRET

Ja se ne bojim nevidljivih svetova
(I. Andrić, *Znakovi*)

Čovek se seća ... otac je vodio dečaka sa sobom. Svuda po varošici na Tamišu. Kod automehaničara Stevana i kod golubara. Kod pčelara Čede i na fudbalske utakmice. Dečak je voleo da ide s ocem, osećao se komotno u očevoj širokoj senci. Otac usput nije mnogo govorio, retko se obraćao dečaku. Samo bi ponekad uzdahnuo: – Vidi kakve noge ima!... – ali dečak nije mogao da dokuči zbog čega su noge prolaznice toliko privlačile očevu pažnju.

Kada bi se vratili kući, uveče, majka je na vratima stana prvo zagrlila oca, pa bi čučnuvši zagrlila i poljubila dečaka: – Šta je bilo, šta ste sve videli? Pričajte mi!

Dečak bi rekao da je utakmica bila dobra, ili da su Kostini srpski visokoletači u formi. Dečak je bio tek u trećem razredu i još uvek su mu mnoge reči i rečenice bile nejasne ili bi nosile oznaku tajanstvenosti. Šta je to značilo da je utakmica bila dobra? Šta je otac pod tim podrazumevao? Tri gola u mreži protivnika ili opštu tuču dve ekipe? I kako su to Kostini ili Simičini letači bili u formi? Da li su lepo izgledali ili su interesantno i dugo leteli?

Dečak nikada nije poverio majci da su on i otac bili u pivnici i da je nasmejana kelnerica Cacka sedela na očevom krilu, golih, prekrštenih nogu. Opreznim delom svog bića osećao je kako bi to bilo opasno, da bi se otac i majka svađali i da on ne bi mogao da spava, da bi prigušivao jecaje vlažnim jastukom.

Dok su išli kroz grad, približavajući se stadionu ili kafani „Park“, dečak je osećao da topla očeva senka prosto zahteva od njega prećutkivanje nekih događaja. Jako je cenio to što bi otac spremajući se za popodnevni odlazak do pčelara Čede ili do automehaničara Stevana, vazda uzvikivao: – Moj sin ide sa mnom!

I tako je koračao, srećan i zbunjen. Do oca, u toj tamnoj, kabastoj senci sigurnosti.

Na povratku, otac bi rekao: – Popićemo limunadu kod „Pelivana“, i onda bi sedeli u poslastičarnici, na grubim metalnim stolicama, a čovek opasan belom keceljom i sa belom kuvarskom kapom na glavi donosio im je limunade u visokim zamagljenim čašama od belog stakla. Čitali su, samo bi otac u jednom času, nagnuvši se prema sinu, šapnuo, kao u poverenju: – Pogledaj onu crnku! Jeo bih joj nar iz pupka! – unoseći u dečakov svet novu pometnju. Šta je to značilo? Slutio je – nešto bezobrazno – kako bi rekla mama, ali, opet, otac je bio otac i po dečakovom mišljenju nije mogao da bude nevaljao...

Te njihove popodnevne šetnje i posete počinjale bi u rano proleće, čim bi se otoplilo i prosunčalo, i trajale tokom leta, sve do pozne jeseni, ukrštajući se s letovanjima, sa krajem i početkom školske godine, pronalazeći nekakvu ravnotežu između obaveza i od-mora. I dečak i njegov otac su imali društvo, jedan drugoga, a majka je uživala u popodnevnoj samoći – odmarala bi se od prepodnevnog kuvanja, pranja su-

dova i veša, od odlaska na udaljenu gradsku pijacu, čitala bi *Praktičnu ženu* ili debele knjige donete iz gradske biblioteke...

Čovek se seća ... život je bio ispunjen smislom, dečak je susretao nove ljude i pozdravljao stare poznanike, koračajući kraj oca razmišljao je šta bi moglo da znači: – Ne ribnjak, ne avion, aerodrom, prijatelju! – koje se ticalo zgodne žene trenera „Dinama“, koja je volela da sedi kraj oca, na tribinama mesnog fudbalskog kluba, i da s njim komentariše treninge. Otac bi to galamio dok su on, dečak i očev prijatelj Paja, koračali kroz sumrak, a Paja zadirkivao oca zbog trenerove žene u jarkocrvenoj letnjoj haljini. Ali svi ti događaji, koji su se kao vatrometna prašuma gusto pružali kroz dečakove dane, kroz njegov život, prolazili su i u očekivanju kraja avgusta, kada bi majka posle večere, podignutim glasom izjavila: – Marko i ja sutra idemo u Beograd!

Oca Beograd nije interesovao, nije mu značio ništa, ali majka bi jednom ili dva puta godišnje zahtevala da ode do Beograda i otac se, bez imalo protivljenja, slagao s tim, podrazumevajući jedino da im on, ni pod kakvim uslovima, neće praviti društvo.

Dečak je nestrpljivo očekivao te odlaske, jer bi s majkom obišao *polu* velikog grada, obično krećući sa Slavije i pešačeći do Terazija. Usput bi pojeli porciju sladoleda u nekoj poslastičarnici, svraćali u knjižare, ulazili u parfimerije... Dečak je udisao topli miris velegradskih ulica, miris čiste garderobe u robnoj kući i stotina knjiga na policama „Prosvetine“ knjižare. U varošici je bilo konfekcijskih radnji i parfimerija, ali nisu bile tako velike kao beogradske, ni tako svetle. U varošici nije bilo nijedne knjižare i dečak je sada ulazio u te stamnjene, tihe prostore kao u crkvu. Skoro da nije disao. Već je

voleo knjige i iz varoške biblioteke pozajmljivao i čitao *knjige za decu* i *knjige za odrasle*. U *Politici* bi subotom i nedeljom, kada su kupovali novine, tražio vesti i reportaže iz života pisaca... Zvučna imena: Hemingvej, Zola, Stendal, Prust, Moravija... zvonila su u njegovoj mašti kao zvuci dalekog, sasvim sigurno boljeg sveta.

Posle Terazija išli bi Knez Mihajlovom prema zelenom Kalemegdanu. Majka je volela da se vrti na gigantskom točku i na ringišpilima, terala je dečaka da se voze u crvenim automobilcima koji su se svakog časa sudarali i kočili, ispod žičanih stropova sa kojih su siktale i cvrčale varnice. Potom bi odlazili do zoološkog vrta, zaustavljajući se prvo kod para sivokožih slonova, pa idući dole ka jelenima, lenjivo prezrivoj grbadevi, prolazili pored ukočenih krokodila, ulazili u zmijarnik, jer je mama obožavala zmiје, pa bi promicali pored smrdljivog bazena iz kojeg je virio ljubičasti otocić – leđa nilskog konja. Lavovi, tigrovi, medvedi...

Predveče bi mama i sin izlazili iz vrta i žurili senovitim stazama parka, na Studentskom trgu mama bi odgovorila nasrtljivcu: – Ja sam udata žena, a ovo je moj sin! – pa bi zgrabila dečaka za šaku i povukla ga napred. Kao da su bežali ne od nasrtljivca, nego od kvarenja tog čudesnog dana. Do idućeg takvog u Beogradu, kraj uzbuđene mame, dečak će proći kroz jednu godinu života, i opet će tajno od oca žudeti za beogradskim izletom...

Čovek misli ... kako su svi ti mnogobrojni popodnevni odlasci s ocem, kod golubara i odgajivača nemačkih ovčara, kod numizmatičara Milera i automehaničara Stevana, bili mnogobrojni, pojedinačni u svojoj atraktivnoj raznolikosti i beznačajnosti. Sad mu se čine samo kao kaleidoskop mnogobrojnih slika. Sve

te zagonetne, zatajene očeve rečenice pretežno su se ticale lepih žena, a dečak je vremenom shvatao njihov smisao, i smešio se u sebi, čuvajući od majke i primisao na slične stvari...

Čovek misli ... kako su nasuprot tome, odlasci iz varoši u Beograd, sada, u njegovoj svesti, izjednačeni – kao da je to bio jedan jedini odlazak. Jedan jedini atraktivni predjesenski dan – u čijem se zlatnom srcu uvek nađe jedinstveni događaj.

U petak uveče majka je svakako uzviknula: – Marko i ja sutra odosmo u Beograd! – a otac je rekao: – Ja ću na kej, kod riba i ribara! I sutra, izjutra, majka je svečano obukla sina, pa su otpešaćili do centra varoši gde je ležala autobuska stanica. Autobusom u pola devet odvezli su se do Beograda i ispred Slavije bili oko pola deset. Dan je bio oblačan, pun sive svetlosti. Majka je kao i obično držala dečaka za ruku, po čemu čovek sada sudi da je imao ispod deset godina. Krenuli su levom stranom ulice ka Terazijama i dečak je posmatrao jureće limuzine, zelene velegradske autobuse, posmatrao užurbane prolaznike. Nije ih bilo preterano mnogo, jer dan je svakako bio subotnji. Nisu puno prošli kada je majka rekla: – Sine, da pogledamo šta igra u Jugoslovenskom dramskom... – pa je kroz kratki niz betonskih stubova krenula prema staklenom ulazu u Pozorište. I pri ranijim dolascima znali su njih dvoje baš tu da se zaustave i posmatraju mnogobrojne šarene plakate – iskežene maske, ljude u teškim srebrnastim oklopima, ženu koja je na glavi imala dve astroantene, mladića koji je sedeo iza rešetaka, mačku koja se šepurila na limenom krovu...

Samo je sada, okrenut leđima, u sivkastom mantilu, pred tim plakatima stojao nepoznati čovek.

Zašto je dečak stao, zašto je osetio uzbuđenje? Kako je moguće da je *išta* osetio? I kakva je bila priroda tog predosećaja? Zašto je majka morala da ga blago povuče ka sebi, dok je hitala prema biletarnici? Nejasno je to, i uvek će tako ostati, za razliku od smisla svih očevih davnih izjava. Bili su možda, ona i njen sin, na pet koraka od čoveka u sivom mantilu, kada se okrenuo i pogledao u njih. Posebno je pažljivo gledao u dečaka, kroz stakla svojih naočara sa tamnim okvirom. Dok ga je posmatrao, dečak je pomislio: – Znam ko je ovo – i odmah dodao u mislima: – Ivo Andrić! U toj misli se krio visoki trijumf, skoro nepoznat dečakovoj dotadašnjoj mašti.

Čovek je bez ikakve promene na mirnom licu, krenuo prema njima i mimoišao ih u dva-tri lagana koraka. Dečak se okrenuo celim telom dok se čovek udaljavao, osećajući puls zadivljenosti u srcu. Osećao je kako ga obuzima *osećanje nerazumljive ganutosti*, a kad je čovek zamakao za ugao pozorišne zgrade, dečak je rekao: – Mama, znaš li ko je ovo? – Goreo je od želje da joj saopšti čudo.

– Ko? – odgovorila je majka, nasmehnuta kao da mu ide u susret.

– Pisac Ivo Andrić – rekao je dečak. U jednom dahu.

– Znam, i ja sam ga prepoznala. Baš je simpatičan. Simpatičniji nego u novinama...

Čitavog tog dana, daleke 1963. godine, dečak je skakutkao pored majke, centrom Beograda i stazama Zoološkog vrta, između zelenobojenih metalnih ograda iza kojih su ih posmatrali mufloni u krdu i usamljeni bizon sa tupim očima, crnim kao crni plamen.

Nekoliko puta tokom celog dana, dečak bi rekao majci: – Videli smo Ivu Andrića –, a ona bi odgovorila

povišenim glasom: – To je Beograd, sine! Tu možeš da sretnoš slavne ljude.

Čovek se seća ... kad su se po noći vratili u njihovu varošicu na Tamišu, otac ih je dočekaao na stanici, podigao dečaka na široka, moćna ramena i tako su koračali kroz mrak.

U jednom momentu dečak je rekao: – Tata, videli smo Ivu Andrića –, a otac je odgovorio: – A ja sam se nagledao riba i ribica na keju! – cereći se nekako neprirodno majci u lice. Majka je uzvratila: – Svako vidi samo ono što želi! – a posle kao da je ceo prizor potonuo u tamnu noć, a noć potonula duboko u tamno sećanje čoveka koji je nekada, pre više od pola veka, bio dečak u jednoj drugoj zemlji, u jednom drugom svetu, u jednoj drugačijoj, svetloj priči.